

Statnett SF
Postboks 4094 Nydalen
0423 Oslo

Kontaktperson:

Deres referanse:

Vår referanse:

Dato: 04.04. 2025

INNSPILL TIL STATNETTS ARBEID MED NY TARIFFMODELL

Å Energi viser til høringsnotat datert 13. februar i år og takker for muligheten til å komme med innspill til Statnetts arbeid med ny tariffmodell. Å Energi er landets største vertikal integrerte energikonsern, med 13 TWh kraftproduksjon. Hvordan Statnett innretter sin gebyrstruktur og tariffer har stor økonomisk betydning for Å Energi som konsern. I tillegg påvirker Statnetts innretning av tariffstrukturen effektiviteten i det norske kraftsystemet og kostnadene for kundene i kraftnettet. Vi håper at Statnett vil legge arbeidet med ny tariffmodell opp slik at Å Energi får god mulighet til å komme med innspill underveis i prosessen.

Statnett foreslår i høringen endringer som er tenkt gjennomført på kort og på lang sikt, og ønsker innspill til disse forslagene. Innledningsvis gis en oppsummering av Å Energis hovedbudskap. Deretter følger en utdypning av våre viktigste innspill. Til slutt kommer andre kommentarer og innspill.

Å Energi har følgende hovedbudskap til høringen av ny tariffmodell

- Av hensyn til samfunnsøkonomisk effektivitet bør tariffelementer som skal sikre Statnett kostnadsdekning, ikke belastes produsenter, i tråd med praksis i mange europeiske land. Statnett oppfordres derfor til ikke å arbeide for et regelverk som åpner for økt innmatingstariff.
- Energileddet i tariffen bør ha som formål å gi insentiver til lokalisering og drift, for å redusere tap i nettet. Det bør reflektere systembelastningen den enkelte kunde påfører nettet når de tar ut eller mater inn kraft. Det er god samfunnsøkonomi i å opprettholde formålet med dagens energiledd.
- Samlokalisering mellom produksjon og forbruk bør bidra til lavere kostnader for forbrukskunder der lokaliseringen innebærer en redusert bruk av kapasiteten i transmisjonsnettet.

Utdypning av Å Energi sine viktigste innspill til høringen av ny tariffmodell

Å Energis viktigste innspill gjelder forslagene om innmatingstariffen og energileddet. Dette er forslag som skal utvikles videre, men adresseres først fordi disse har stor betydning for et samfunnseffektivt kraftsystem.

Innmatingstariffen

Tariffene bør innrettes slik at de bidrar til samfunnsøkonomisk effektive løsninger og en optimal bruk av kraftnettet. Nivået på tariffene har betydning for kraftprisene på kort og lang sikt. Kraftprisene blir bestemt av tilbud og etterspørsel i det nordiske/nord-europeiske kraftmarkedet, men kapasitetsbegrensninger i kraftnettet gir lange perioder med betydelige avvik mellom områdeprisene og systemprisen. I slike situasjoner har tariffene innvirkning på kraftprisene. Videre er det slik at innmatingstariffen har langsiktige virkninger ved at den inngår i investeringskalkylene til vannkraftprodusentene. Innmatingstariffen har betydning for om investeringsprosjekter blir realisert eller skrinlagt.

Nils-Henrik von der Fehr er inne på dette i sin analyse «*Hvordan skal nettkostnader dekkes?*», som ble publisert i mai 2017. Ifølge von der Fehr tilsier samfunnsøkonomisk teori om optimal beskatning at indirekte skatter skal legges på sluttbrukerne. Von der Fehr er også inne på at grunnrenten i vannkraft bør beskattes gjennom målrettede skatter og ikke gjennom tariffen. Å Energi er enig med von der Fehr i at Statnetts argumentasjon for innmatingstariffen ikke synes å være basert på samfunnsøkonomisk effektivitet, men på fordeling og rettferdighet (se nederst på side 42 i den ovennevnte utredningen).

Det følger av dette at Å Energi er uenig med Statnett i at EU-reguleringen bør endres for å gi systemoperatørene (TSOene) økt handlefrihet til å fastsette nivået på innmatingstariffen. Økt innmatingstariff for norske kraftprodusenter vil kunne bidra til å svekke konkurransevilkårene for norsk kraftsektor sammenlignet med produsenter i andre land som opererer i samme kraftmarked. Dette er en viktig grunn til at EU i sin tid fastsatte et tak på innmatingstariffen for kraftproduksjon.

Økt innmatingstariff bidrar også til å svekke lønnsomheten i ny fornybar kraftproduksjon. Økt kraftproduksjon i Norge er nødvendig for å dekke forventet økt etterspørsel etter kraft. Energiomleggingen krever økte investeringer i vannkraft. Mange av disse investeringene har marginal lønnsomhet. Energiministeren, Terje Aasland, minnet om dette i Stortinget 27. februar i år:

«Uansett vil økte produksjonskostnader svekke lønnsomheten av nye investeringer, og vil kunne påvirke produsentenes evne og vilje til å investere i ny kraftproduksjon, spesielt vil dette gjelde prosjekter som i utgangspunktet har marginal lønnsomhet.»

Etter Å Energis oppfatning, tilsier dette at tariffelementer som skal sikre Statnett kostnadsdekning, ikke bør legges på produsenter. Innmatingstariffen bør således avskaffes, slik det er gjort i mange europeiske land.

Energileddet

Å Energi har merket seg signalene i høringsnotatet om at Statnett ser grunn til å vurdere om energileddet gir de rette drifts- og lokaliseringssignalene. Dette er ikke i tråd med våre erfaringer og vurderinger.

Formålet med energileddet i nettstariffen er å dekke kostnadene forbundet med transport og distribusjon av strøm til forbrukerne. Energileddet er et bruksavhengig ledd, som skal reflektere systembelastningen den enkelte kunde påfører nettet når de tar ut eller mater inn kraft.

Å Energi anser at dagens innretning på energileddet bidrar til reduksjon i energitapene i nettet. I dag tar Å Energi hensyn til forventninger om framtidige marginaltapssatser når vi beregner lønnsomhet i, og prioriterer mellom, våre investeringsprosjekter. Energileddet gir på denne måten klare lokaliseringssignaler. Vi har også

funksjonalitet i våre beslutningssystemer for å hensynta energileddet i den daglige driften, og har erfart situasjoner der forskjellig fortegn på energileddet på dag og natt direkte har påvirket produksjonsplanen. Dette viser at energileddet også gir signaler som bidrar til optimal drift og reduksjon av nettap.

Å Energi er derfor opptatt av at formålet med energileddet blir opprettholdt, og vi mener det er god samfunnsøkonomi å innrette energileddet slik at det bidrar til å redusere energitap i nettet. Å Energi er likevel åpen for at dagens metodikk kan forbedres innenfor rammen av dagens formål.

Statnetts formuleringer i høringsnotatet kan leses som at dagens høye kraftpriser i seg selv er et argument for å endre innretningen på energileddet. Dette fordi energileddet utgjør en prosent av kraftprisen. Å Energi mener det er viktig at energileddet fortsatt skal ha en forankring i kraftprisene, som uttrykker markedets marginalpris på, og dermed verdsettelse av, kraft i de aktuelle tidsavsnittene i ulike deler av landet. Ved høy kraftpris er verdien av å redusere tapet i nettet stor. Dessuten er det sannsynlig at kraftprisene vil svinge mer i årene som kommer på grunn av økt produksjon av uregulerbar kraft. Å Energi mener derfor at det er en feil tilnærming å begrunne endringer i energileddets innretning ut i fra dagens prisnivå.

Å Energi ser det som viktig at Statnett inviterer aktørene med i det videre analysearbeidet.

Andre kommentarer og innspill fra Å Energi til høringen av ny tariffmodell

Kommentarer og innspill til andre elementer i Statnetts forslag til ny tariffmodell gjennomgås i de følgende avsnittene. Først kommenteres endringer på kort sikt og deretter forslag som vil utvikles videre.

Statnetts forslag til tariffendringer på kort sikt

Kapasitetsledd:

Statnett foreslår å innføre et kapasitetsledd i tarifferingen av forbruk. Hensikten er å gi kundene insentiver til å redusere egen maksimallast på lengre sikt, og dermed bidra til lavere eller utsatt behov for investeringer i nettet. Forslaget er å splitte dagens fastledd for forbruk i to, det vil si i et kapasitetsledd og et (rest)fastledd. Kapasitetsleddet skal baseres på kundens maksuttak i hvert tilknytningspunkt mot transmisjonsnettet, mens det resterende fastleddet vil baseres på forbruk i systemets topplast, justert for samlokaliseringrabatt (dvs. dagens modell). Tariffnivået (satsen) skal reflektere verdien av kapasitet i transmisjonsnettet.

Å Energi støtter Statnetts tilnærming gjennom etablering av et kapasitetsledd. Dette vil gi insentiver til å dra ned forbruket i perioder med høy belastning og bidra til å løse utfordringen med anstrengt nettkapasitet.

Krav om deltakelse i reservemarkedet

Store industrikunder med effektuttak større enn 15 MW og årsforbruk over 100 GWh, kan i dag oppnå en tariffreduksjon på 50%. For å sikre en hensiktsmessig og riktig nettutbygging, foreslår Statnett at kunder med redusert industritariff, må forplikte seg til å benytte prisavhengige bud i elspot og delta i reservemarkedene.

Å Energi mener en mer aktiv deltakelse fra industrien i reservemarkedene kan bidra til økt fleksibilitet i kraftsystemet. Statnett bør derfor gi industriaktørene gode insentiver til deltakelse. Dette er særlig viktig i dagens situasjon der store mengder ny industri er på vei inn i det norske kraftsystemet.

Dekning av systemdriftskostnader

Å Energi er enig med Statnett i at aktører som forårsaker ubalanser, bør dekke en større del av systemdriftskostnadene. Dette har god incentivvirkning for aktørene i kraftmarkedet. En omlegging i denne retning vil dessuten kunne bidra til å holde nede tariffpåslaget for systemtjenester. Dette påslaget har økt betydelig i løpet av de siste årene og bidratt til økte kostnader for alle kraftprodusenter. I en situasjon hvor Norge trenger mer fornybar kraft, bør tariffen ha insentiver som bidrar til å holde kostnadene nede.

Å Energi er opptatt at av flaskehalsinntekter fra kraftutveksling med utlandet skal brukes i tråd med bestemmelsene i grensehandelsforordningen art. 16. nr. 6. Dette betyr at slike flaskehalsinntekter primært skal brukes til å opprettholde eller utvide handelskapasiteten. Systemdriftskostnader som er nødvendig for å opprettholde handelskapasitet, bør derfor finansieres med flaskehalsinntekter.

Statnetts (andre) forslag som vil utvikles videre

Reservasjonstariff

Statnett ønsker å sikre en riktig prioritering av sine ny- og reinvesteringer. Dette betinger at ønsker om tilknytninger som ligger til grunn for nettutvikling, må være reelle. Det foreslås derfor at de som får reservert kapasitet, bør begynne å betale for denne straks kapasiteten er reservert.

Å Energi mener reservasjonstariffen må sees i sammenheng med regelverket for anleggsbidrag. Det har også noen prinsipielle sider ved seg, spesielt med tanke på om dette vil bidra til at Statnett ferdigstiller kapasitet så fort som mulig (ugrunnet opphold), samt at det med en slik avgift synes å bli avregnet nettleie for et nett som ikke er bygd. En slik avgift må drøftes grundig med tanke på eventuelle uheldige utslag.

Anleggsbidrag

Å Energi er åpen for å diskutere endringer i reglene for anleggsbidrag. Det er god samfunnsøkonomi i at aktører som utløser enkelttiltak, eller deler av enkelttiltak, må yte et anleggsbidrag. Vi er imidlertid skeptiske til at alle nye kunder skal måtte dekke et standardisert bidrag. I tilfeller der det er ledig kapasitet, bør ikke netteier kreve anleggsbidrag. Å Energi kan ikke se at innføring av standardiserte anleggsbidragssatser vil bidra til en samfunnsøkonomisk effektiv utvikling av nettet.

RME har, som kjent, fått i oppdrag av Energidepartementet å utrede justeringer i anleggsbidragsregelverket innen 1. oktober 2025. Statnett er underlagt RMEs regelverk, og det er derfor naturlig at Statnett avventer resultatet av RMEs arbeid med anleggsbidrag før de trekker egne konklusjoner.

Revisjon av fastleddet

Statnett foreslår innføring av et nytt tariffledd, kapasitetsledd. Dette vil i praksis redusere virkningen av det residuale fastleddet. Dette må sees i sammenheng med revisjon av topplasttimen.

Statnett erkjenner at dagens modell (forbruk justert for samlokaliseringsrabatt) ikke samsvarer med kundens bruk av transmisjonsnett. De vil vurdere om dagens forbruk justert for samlokaliseringsrabatt bør erstattes med faktisk utveksling/bruk av transmisjonsnett.

Å Energi er enig med Statnett i at fastleddet bør baseres på faktisk bruk av transmisjonsnett. Dersom samlokalisering mellom produksjon og forbruk innebærer redusert bruk av kapasitet i transmisjonsnett, bør dette føre til lavere kostnader for forbrukskunder.

Tariffering av reaktiv effekt

Statnett peker på at flyt av reaktiv effekt i kraftnettet både opptar kapasitet og genererer økte nettap. I dag har Statnett en tariff for uttak av reaktiv effekt og foreslår også en tariff for innmating av reaktiv effekt for konsesjonærene i utvekslingspunktene med transmisjonsnett. Dette vil, slik vi forstår det, i hovedsak gjelde regionalnettselskapene og enkelte store forbrukskunder.

Produsentene er allerede i dag pålagt å regulere reaktiv effekt innenfor grenser fastsatt av systemansvarlig (+40 % kapasitiv og -20 % induktiv), og de mottar en kompensasjon for dette som systemansvarlig vedtar årlig i henhold til forskrift om systemansvaret i kraftsystemet. I tilfeller der systemansvarlig ser behov for ytterligere reaktive bidrag fra produsentene, kan Statnett fatte et spesifikt vedtak som pålegger produsentene en ytterligere leveranse. Dette blir i så fall godtgjort etter en variabel betalingsmodell. For et kraftverk direkte tilknyttet transmisjonsnett, forutsetter vi at Statnett ikke har til hensikt å tariffere innlevering av reaktiv effekt dersom de selv har ønsket og beordret det i henhold til sitt årlige vedtak om levering og betaling for systemtjenester.

For å ha mulighet til å gi et insentiv til en bedre reaktiv balanse nærmest mulig der problemet oppstår, er vi enig i at Statnett også må kunne tariffere innmating av reaktiv effekt for konsesjonærer i utvekslingspunktene med transmisjonsnett. Dette bør, for kraftsystemet som helhet, bidra til å holde kostnadene lavest mulig og også avlaste nettet.

Med vennlig hilsen

Å Energi AS
Unni Farestveit
Leder Rammevilkår

Dokumentet er godkjent elektronisk og er derfor uten fysisk signatur